

De gemeente Hoogeveen en het bestemmingsplan Buitenvaart 1

**Advies over de bescherming van voorkomende soorten amfibieën en een
onthefing ex artikel 25 Natuurbeschermingswet**

**H.M.P. Cappelé
A.H.P. Stumpel
R.C. van Apeldoorn**

Alterra-rapport 437

In opdracht van de gemeente Hoogeveen

Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, Wageningen, 2001

REFERAAT

Cappelle, H.M.P., A.H.P. Stumpel & R.C. van Apeldoorn, 2001. *De gemeente Hoogeveen en het bestemmingsplan Buitenvaart 1; advies over de bescherming van voorkomende soorten amfibieën en een ontheffing ex artikel 25 Natuurbeschermingswet*. Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra-rapport 437. 40 blz. 1 fig.; 7 ref.

Dit rapport beschrijft op grond van welke wet- en regelgeving de voorkomende soorten amfibieën op het bedrijventerrein Buitenvaart 1 zijn beschermd. Tevens wordt nagegaan of de realisatie van het bedrijventerrein op gespannen voet staat met het geldende beschermingsregime voor de betreffende soorten en zo ja, wat de voorwaarden zijn om van het beschermingsregime af te wijken en waarop moet worden gelet bij de onderbouwing van een aanvraag voor een ontheffing op grond van artikel 25 van de Natuurbeschermingswet.

Trefwoorden: amfibieën, bedrijventerrein, Conventie van Bern, Habitat Richtlijn, Hoogeveen, kleine groene kikker, Natuurbeschermingswet, *Rana lessonae*

Foto omslag: R.Krekels.

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door NLG 30,00 (€14) over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 437. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2001 Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte,
Postbus 47, NL-6700 AA Wageningen.
Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: postkamer@alterra.wag-ur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
2 Opdracht	9
3 Methode	11
4 Resultaten van het veldbezoek	13
4.1 Vóórkomen van soorten	13
4.2 Habitatassessment	14
5 Relevante juridische kaders	15
5.1 Inleiding	15
5.2 Beschermingsbepalingen	15
5.2.1 De Conventie van Bern (Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa van 19 september 1979)	15
5.2.2 De Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43 van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna)	16
5.2.3 De Natuurbeschermingswet	17
5.2.4 De Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare Reptielen en Amfibieën in Nederland (<i>Staatscourant d.d. 05-11-1996, nr. 219</i>).	17
5.2.5 De Rode Lijst in relatie tot de andere kaders	18
5.3 Afwijkingsmogelijkheden	18
6 De omzetting van de verbodsbepaling van de Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet	21
7 De realisatie van het bedrijventerrein in relatie tot de Natuurbeschermingswet	23
7.1 Verbodsbepaling	23
7.2 Ontheffingsmogelijkheid	23
8 Ontheffingsmogelijkheid	25
8.1 Criterium groot openbaar belang	25
8.2 Criterium andere bevredigende oplossing	25
8.3 Criterium gunstige staat van instandhouding	26
9 Winterverblijfplaatsen amfibieën	29
10 Eindconclusie	31
Literatuur	33
Bijlagen	
1 Ecologie van amfibieën	35
2 Art. 2 van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet	37

Samenvatting

Dit rapport is geschreven in opdracht van de gemeente Hoogeveen. Het bevat een advies over de wettelijke en bestuursrechtelijke bescherming van enkele soorten amfibieën, die zijn aangetroffen in het plangebied Buitenvaart 1 dat is bestemd als bedrijventerrein. Alle aangetroffen soorten genieten de bescherming van de Natuurbeschermingswet wat concreet betekent dat hun rust- en voortplantingsplaats niet zonder noodzaak mag worden verstoord, beschadigd of vernield. Omdat één van de aangetroffen soorten, de Kleine groene kikker (*Rana lessonae*), is genoemd in Bijlage IV van de Habitatrictlijn mag voor deze soort aan de woorden 'zonder noodzaak' uit de verbodsbepaling van de Natuurbeschermingswet geen betekenis worden toegekend. Indien aan deze woorden toch een betekenis wordt toegekend, wordt de bepaling toegepast in strijd met de Habitatrictlijn, wat gelet op de verbindende kracht van de richtlijn op juridische bezwaren stuit.

Het feit dat de Kleine groene kikker is genoemd in Bijlage IV van de Habitatrictlijn heeft verder als gevolg dat voor de realisatie van het bedrijventerrein slechts een ontheffing ex art. 25 Natuurbeschermingswet wordt verleend, indien wordt voldaan aan de voorwaarden van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet, wat nagenoeg een letterlijke kopie is van het afwegingskader van de Habitatrictlijn. De ontheffingsaanvraag dient te worden onderbouwd met een beschrijving van een aantal zaken waaruit blijkt dat aan de voorwaarden van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen kan worden voldaan. Eén van de voorwaarden betreft het feit dat de realisatie van het bedrijventerrein geen afbreuk doet aan het streven om de Kleine groene kikker in zijn natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Om aan dit criterium te voldoen is het treffen van mitigerende, en zo deze niet afdoende zijn, compenserende maatregelen noodzakelijk.

Het project kon in korte tijd worden uitgevoerd o.a. door de vlotte samenwerking met diverse ambtenaren van de gemeente Hoogeveen. Vanuit de gemeente is het project begeleid door de heer H.J.Bisschop.

1 Inleiding

Dit voorjaar is de gemeente Hoogeveen gestart met de uitvoering van het bestemmingsplan Buitenvaart 1. Het bestemmingsplan is op 19.12.1997 goedgekeurd en voorziet in de aanleg van een bedrijventerrein.

Inmiddels zijn reeds grote delen van het plangebied vergraven, zijn transportwegen en nieuwe watergangen aangelegd. Het plangebied is gelegen direct aan de zuidzijde van de snelweg A 37 en wordt verder omsloten door de Mr Cramerweg, de Trekgatenweg en de Langedijk.

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ongeveer 70 ha. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zijn binnen het plangebied een aantal amfibieënsoorten aangetroffen. Op verzoek van de gemeente heeft de Werkgroep Amfibieën en Reptielen Drenthe (hierna: de WARD) geïnventariseerd welke soorten er binnen het plangebied vóórkomen.

De aangetroffen soorten zijn:

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Middelste groene kikker	<i>Rana kl. esculenta</i>
Kleine groene kikker	<i>Rana lessonae</i>

Deze soorten genieten alle in meer of minder mate bescherming op grond van verschillende juridische kaders, zoals de Conventie van Bern, de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet. Eén van deze soorten, namelijk de Kleine groene kikker staat bovendien op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare amfibieën.

De WARD heeft zich beperkt tot een inventarisatie van de soorten en verschaft geen inzicht in de wettelijke en bestuursrechtelijke consequenties hiervan en evenmin in de vraag wat de consequenties zijn voor de realisatie van het betreffende bedrijventerrein. Juist deze vragen staan in dit rapport centraal.

2 Opdracht

De gemeente Hoogeveen heeft Alterra een advies gevraagd over de volgende vragen:

- Een bevestiging van het vóórkomen van de soorten amfibieën die door de WARD zijn waargenomen; voor zover dit op dit moment mogelijk is.
- Voldoet het plangebied aan de vereisten en de voorwaarden van een leefgebied voor de aangetroffen soorten.
- Welke juridische en bestuursrechterlijke bescherming genieten de in het plangebied vóórkommende soorten.
- Heeft het vóórkomen van deze soorten consequenties voor de realisering van het bedrijventerrein.
- Mocht de aanleg van het bedrijventerrein op gespannen voet staan met het beschermingsregime dat de aangetroffen soorten genieten en meer concreet onverenigbaar zijn met de verbodsbepalingen van de Natuurbeschermingswet, aan welke voorwaarden moet dan worden voldaan om een ontheffing van de verbodsbepalingen ex. art. 25 Natuurbeschermingswet te verkrijgen.
- Hoe kan een ontheffingsaanvraag ex. art. 25 Natuurbeschermingswet het best worden onderbouwd.

3 Methode

Op 25 september 2001 heeft met de opdrachtgever, de gemeente Hoogeveen een startbespreking plaats gevonden. De opdracht en de te volgen werkwijze zijn toen besproken

Op 3 oktober 2001 is een oriënterend veldonderzoek uitgevoerd. Het rapport van de WARD heeft gediend als het uitgangspunt en als leidraad bij dit veldonderzoek. Met behulp van een schepnet is gericht gezocht naar de vijf soorten amfibieën die door de WARD zijn aangetroffen. In het bijzonder is gelet op het aanwezig zijn van de Kleine groene kikker.

Een volledige gebiedsgerichte inventarisatie van de soorten kon niet worden uitgevoerd vanwege de tijd van het jaar, die maakt dat amfibieën niet meer actief zijn en dus niet kunnen worden waargenomen.

Het plangebied is verder onderzocht op de aanwezigheid van actuele en potentiële leefgebieden (habitats) van de in het rapport van de WARD genoemde soorten amfibieën. Gekeken is of het plangebied voldoet aan de ecologische eisen waaraan (een) leefgebied (en) van de aangetroffen soorten moet voldoen.

Het veldonderzoek heeft zich uitsluitend beperkt tot het plangebied Buitenvaart 1. De onmiddellijke omgeving rondom het plangebied is slechts globaal geanalyseerd met de bedoeling om het plangebied in samenhang met de omgeving te kunnen beoordelen.

Als aanvulling op het veldonderzoek is aan de stichting Reptielen, Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) gevraagd wat er bekend is over de verspreiding van amfibieën in het plangebied. Verder heeft ook nog telefonisch overleg met de WARD plaats. gevonden om meer details te verkrijgen over de aantallen dieren binnen de aangetroffen populaties.

Om te bepalen welk beschermingsregime de aangetroffen soorten vanuit een juridisch oogpunt genieten, zijn de relevante juridische kaders geïnventariseerd en wordt aangegeven hoe deze kaders zich onderling tot elkaar verhouden. Niet alleen is gekeken naar de verbodsbepalingen waarmee aan de bescherming van de soorten invulling wordt gegeven, maar tevens is inzichtelijk gemaakt wanneer en op grond van welke criteria van de verbodsbepalingen kan en mag worden afgeweken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de literatuur en de jurisprudentie. Omdat voor de realisatie van het bedrijventerrein een ontheffing ex. art. 25 Natuurbeschermingswet moet worden aangevraagd worden de criteria in beschouwing genomen die gelden bij de beoordeling van een ontheffingsaanvraag. Deze beschouwing levert bouwstenen voor de ontheffingsaanvraag.

4 Resultaten van het veldbezoek

4.1 Vóórkomen van soorten

Tijdens het veldbezoek door Alterra werd vastgesteld dat er groene kikkers in het plangebied vóórkomen. Het was echter niet mogelijk om de soort en evenmin de 'vorm' te bepalen.

In bijlage 1 is achtergrondinformatie opgenomen over de verschillende vormen van de groene kikker.

Er werden zowel adulte als juveniele dieren waargenomen. Het vóórkomen van juveniele dieren wijst er op dat er in 2001 in het gebied voortplanting heeft plaatsgevonden.

De conclusie dat het plangebied een voortplantingsplaats voor de groene kikker betreft is ook door de WARD bevestigd. Uit overleg met de WARD is namelijk gebleken dat in de periode dat de WARD haar onderzoek uitvoerde, in het plangebied honderden groene kikkers zijn aangetroffen die behoren tot een mengpopulatie van de Middelste en de Kleine groene kikker. Dat het gebied een leefgebied voor groene kikkers is, wordt ook bevestigd door de gegevens van de RAVON. Hieruit blijkt namelijk dat er in 1984 en in 1994 groene kikkers zijn waargenomen.

De andere soorten amfibieën, die in het rapport van de WARD zijn genoemd, zijn niet tijdens het veldbezoek waargenomen. Dat wordt verklaard doordat het veldbezoek op 3 oktober jl. heeft plaats gevonden. De kans om in deze periode van het jaar nog amfibieën aan te treffen, is heel klein. Immers, de periode van het jaar waarin de activiteit van amfibieën het grootst is, namelijk de voortplantingsperiode is dan al lang voorbij. Dat is ook de periode waarin de amfibieën het best kunnen worden waargenomen. Na deze periode verblijven de meeste volwassen en halfvolwassen dieren op het land en de meeste larven hebben zich gemetamorfoseerd en hebben eveneens het water verlaten.

Dit alles maakt dat het niet mogelijk was om het rapport van de WARD op een verantwoorde wijze te bevestigen op het vóórkomen van de waargenomen soorten. Daartoe dient het veldbezoek tijdens de voortplantingsperiode plaats te vinden.

Niettemin is er geen aanleiding te twijfelen aan de inventarisatie van de WARD. Uit de structuur en de begroeiing van het terrein blijkt namelijk dat het plangebied voldoet aan de kenmerken en de vereisten die aan het leefgebied van de amfibieën, die de WARD heeft waargenomen, worden gesteld. Hierbij hoort echter de kanttekening dat het moeilijk is een goed oordeel te geven over de actuele geschiktheid van het gebied als leefgebied voor de betreffende amfibieën. Dat komt omdat het terrein door de aanleg van de wegen en de graafwerkzaamheden al grondig

op de schop is genomen. Dit heeft tot gevolg dat de landhabitats die er waren zijn vernietigd

4.2 Habitatassessment

In de noordoosthoek van het plangebied is nog een aantal plekken van substantiële omvang onaangeroerd gebleven en tevens is een aantal watergangen nog intact. Deze voldoen aan de eisen waar een gebied aan moet voldoen als leefgebied voor amfibieën. Verder hebben de watergangen met weinig doorstroming (meestal de uiteinden van sloten) plaatselijk een goed ontwikkelde begroeiing van oever- en waterplanten, waardoor deze voor amfibieën geschikt zijn om hun eieren af te zetten. Ze voldoen daarmee dus aan de ecologische vereisten om te kunnen spreken van een geschikt leefgebied voor de door de WARD aangetroffen amfibieënsoorten.

Bij het veldbezoek is ook de omgeving van het plangebied in ogenschouw genomen. De omliggende gebieden geven een beeld van hoe het plangebied er vóór de aanvang van de werkzaamheden moet hebben uitgezien. Dit kan als volgt worden omschreven. De bodem wordt intensief gebruikt als grasland en voor het kweken van bomen. De grenzen tussen de percelen zijn scherp. Wat het voorkomen van amfibieën betreft, is het zeer aannemelijk dat in deze omliggende gebieden dezelfde soorten kunnen worden aangetroffen als die binnen het plangebied. Qua aantal zullen ze niet speciaal talrijk zijn. RAVON heeft hierover geen gegevens beschikbaar.

Conclusie

Het plangebied en de omgeving voldoen aan de ecologische eisen die de vijf door de WARD aangetroffen amfibieënsoorten aan hun leefgebied stellen. Daarom is er geen reden om te twijfelen aan het vóórkomen van de vijf soorten, die de WARD heeft aangetroffen tijdens de voortplantingsperiode, in zowel het plangebied als in de omliggende gebieden.

Evenmin is er een reden om te twijfelen aan het massaal vóórkomen van de groene kikker. Tijdens het veldbezoek is geen enkele van de door de WARD aangetroffen soorten, op de groene kikker na, waargenomen. Dat heeft echter alles te maken met het feit dat dit veldbezoek begin oktober plaats vond. Dat is een periode waarin de kans op het waarnemen van amfibieën heel erg klein is.

5 Relevante juridische kaders

5.1 Inleiding

Voor de aangetroffen soorten zijn vier juridische teksten van belang. Dit zijn de Conventie van Bern, de Habitatrichtlijn, de Natuurbeschermingswet en de Rode Lijst. In deze paragraaf gaan we na welke onderdelen van deze teksten voor de vijf in het plangebied aangetroffen amfibieënsoorten relevant zijn. Om een compleet beeld te krijgen is gekeken naar zowel de bepalingen die de bescherming garanderen als naar de bepalingen die een afwijking van deze bepalingen mogelijk maken. Ook wordt aandacht besteed aan de onderlinge verhouding tussen deze kaders.

5.2 Beschermingsbepalingen

5.2.1 De Conventie van Bern (Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa van 19 september 1979)

De Conventie van Bern die is totstandgekomen binnen de Raad van Europa is op 1 juni 1982 in werking getreden.¹ De Europese Gemeenschap als zodanig is bij deze Conventie verdragspartij² waardoor de Conventie rechtskracht heeft voor zowel de Europese instellingen als voor de Lidstaten van de Europese Unie. Dat betekent dat de bepalingen van deze Conventie moeten worden omgezet en in het recht van de Europese Unie en in het nationale recht van de EU landen. Nederland heeft het verdrag geratificeerd op 28 oktober 1980.

In Bijlage II en Bijlage III staan de soorten die op grond van de Conventie bescherming moeten genieten. Alle binnen het plangebied aangetroffen soorten zijn genoemd in Bijlage III van de Conventie. Voor de Bijlage III soorten geldt niet dat de verdragspartijen wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen moeten treffen om de bescherming van het leefgebied van deze soorten te garanderen. Deze verplichting geldt wel voor de Bijlage II soorten. Voor de Bijlage III soorten beperkt de Conventie zich tot het opleggen van de verplichting om wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen te nemen die noodzakelijk zijn voor de bescherming van deze Bijlage III soorten. Voor Bijlage II soorten gaat de bescherming veel verder omdat in art. 6 van de Conventie een aantal stringente verbodsbepalingen zijn genoemd die de verdragspartijen in hun nationale rechtsregels moeten omzetten. Voor de Bijlage III soorten gelden deze verbodsbepalingen niet.

¹ In de Verdragstekst is bepaald dat het Verdrag in werking treedt drie maand nadat vijf Staten (waaronder minstens vier lid zijn van de Raad van Europa) het Verdrag hebben geratificeerd.

² De EG heeft het Verdrag op 7 mei 1982 geratificeerd en overeenkomstig hetgeen in het Verdrag is bepaald is het op 1 september 1982 voor de Europese Unie als rechtspersoon in werking getreden.

5.2.2 De Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43 van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna)

De Habitatrichtlijn wordt algemeen beschouwd als de richtlijn waarin de bepalingen van de Conventie van Bern in het Europees Gemeenschapsrecht zijn omgezet. De bepalingen van de Habitatrichtlijn zelf dienen door de landen van de EU in hun eigen nationale rechtsregels te worden geïmplementeerd.

Het doel van de Habitatrichtlijn is gericht op de realisering van een coherent Europees ecologisch netwerk, Natura 2000 genaamd. Hiervoor dienen de EU landen in overleg met de Europese Commissie speciale beschermingszones aan te wijzen. Als speciale beschermingszone worden aangewezen de natuurlijke habitats van Bijlage I van de Habitatrichtlijn en de leefgebieden van de soorten die zijn genoemd in Bijlage II.

De aanwijzing van gebieden als speciale beschermingszone heeft een aantal gevolgen. Zo dienen de EU landen maatregelen te treffen zodat de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten zich verder kunnen ontwikkelen. Binnen de aangewezen gebieden kunnen plannen of projecten die een aantasting of een verstoring teweeg kunnen brengen alleen worden toegestaan indien ze een dwingende reden van groot openbaar belang vertegenwoordigen en indien is aangetoond dat er voor het plan of project in kwestie geen alternatief is. Bovendien moeten als vergoeding voor de natuurwaarden die worden aangetast compenserende maatregelen worden getroffen om de samenhang van het Natura 2000 netwerk te waarborgen.

Van alle binnen het plangebied aangetroffen soorten komt geen enkele voor in Bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit betekent dat de aanwijzing van het plangebied of een deel ervan als speciale beschermingszone niet aan de orde is.

De Habitatrichtlijn heeft ook een Bijlage IV. In deze Bijlage zijn soorten opgenomen waarvoor geen verplichting geldt om hun leefgebied als speciale beschermingszone aan te wijzen, maar die wel op een andere wijze bescherming behoeven. Zo dienen de EU landen voor deze soorten onder meer een verbod in te stellen op de beschadiging of de vernieling van hun voortplanting- en rustplaatsen en moet een verbod gelden op het vangen en doden van deze dieren. Deze bepaling van de Habitatrichtlijn is relevant omdat één van de vijf binnen het plangebied aangetroffen soorten, de Kleine groene kikker met name, is genoemd in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Daarmee wordt ook de vraag relevant of de verbodsbepaling van de Habitatrichtlijn correct in de Natuurbeschermingswet is omgezet. Aan deze vraag wordt in hoofdstuk 7 aandacht besteed.

5.2.3 De Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet wordt gezien als het nationale wettelijke kader dat de bepalingen van de Habitatrictlijn en de Conventie van Bern in nationaal recht heeft omgezet.

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat de Minister van LNV een in Nederland in het wild voorkomende planten- of diersoort bij algemene maatregel van bestuur kan aanwijzen als beschermde soort.³ Met het Besluit beschermde inheemse dier- en plantensoorten (*Koninklijk Besluit van 6 augustus 1973, laatstelijk gewijzigd bij KB van 4 juli 1994, Stb. 550*) is hier invulling aan gegeven. Wat de amfibieën en reptielen betreft blijkt dat alle amfibieën- en reptielensoorten als beschermde diersoorten zijn aangewezen, wat helemaal in lijn is met de Conventie van Bern.

De Natuurbeschermingswet bepaalt dat het verboden is een dier (of een plant), dat in het Besluit beschermde inheemse diersoorten is genoemd, te vangen of te doden of zulks te pogen. Verder is het verboden zonder noodzaak een beschermde diersoort te verontrusten of zijn nest, hol of voortplanting- of rustplaats te verstoren dan wel te beschadigen of te vernielen, alsmede een nest van een zodanig dier te bemachtigen, onder zich te hebben, te koop te vragen, te kopen, te koop aan te bieden, ten verkoop voorhanden te hebben, te verkopen, te ruilen, in ruil aan te bieden, af te leveren, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, tentoon te stellen of binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen (art. 24 lid 1 en lid 3).

Met deze verbodsbepalingen wordt, naar mag worden aangenomen, de bescherming van de Bijlage III soorten van de Conventie van Bern voldoende in het nationale recht omgezet.

Dit is voor de Bijlage IV soorten van de Habitatrictlijn niet het geval. In hoofdstuk 7 komt dit expliciet aan de orde.

5.2.4 De Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare Reptielen en Amfibieën in Nederland (*Staatscourant d.d. 05-11-1996, nr. 219*).

De Rode Lijst is een lijst, die is opgesteld en in de Staatscourant is gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze lijst omvat alle soorten die bedreigd of kwetsbaar zijn en deelt ze in vier categorieën van bedreigd zijn in. De vier categorieën omvatten: ernstig bedreigde, bedreigde, zeer kwetsbaar en kwetsbare soorten. Deze indeling is gebaseerd op criteria en een internationaal geaccepteerde systematiek die door de IUCN⁴ zijn opgesteld. De twee belangrijkste criteria zijn: de achteruitgang van een

³ Op 25 mei 1998 is de Flora- en faunawet tot stand gekomen. Deze wet treedt in de plaats van de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet. Deze wet is op het moment van totstandkomen van dit rapport nog niet in werking getreden. Dat betekent dat de Natuurbeschermingswet de vigerende wet is die voor dit rapport relevant is.

⁴ International Union for the Conservation of Nature and natural Resources

soort ten opzichte van een bepaalde referentieperiode (trend) en de zeldzaamheid van de soort. Zoals al is aangegeven staat de Kleine groene kikker op deze Lijst vermeld als een kwetsbare soort.

5.2.5 De Rode Lijst in relatie tot de andere kaders

De Conventie van Bern, de Habitatrictlijn en de Natuurbeschermingswet zijn juridische teksten met verbindende kracht. Dit geldt niet voor de Rode Lijst. De Rode Lijst heeft vooral een signaalfunctie en is op de eerste plaats bedoeld als een instrument om de aandacht in beleid en beheer te richten op bedreigde en kwetsbare soorten binnen een bepaalde plant- of diergroep. Een soort kan aan het feit dat hij op de Rode Lijst voorkomt geen rechten ontleen want de Rode Lijst heeft uitsluitend een beleidsmatig karakter. De betekenis van de Rode Lijst ligt in het feit dat van provinciale overheden en gemeenten mag worden verwacht dat zij bij hun beleid rekening houden met de soorten die op een Rode Lijst staan. In die zin is de Rode lijst voor de lagere overheden en terreinbeherende instanties een indicator voor de betekenis van deze terreinen. Daarnaast is deze Lijst een richtsnoer voor inrichting en beheer.

Meer literatuur over de bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën is te vinden in: Hom et al. (1996)

5.3 Afwijkingsmogelijkheden

Zowel de Conventie van Bern als de Habitatrictlijn en de Natuurbeschermingswet voorzien in de mogelijkheid om van de verbodsbepalingen af te wijken. Zo bepaalt de Conventie dat, in het belang van onder meer de volksgezondheid en de openbare veiligheid, de veiligheid in de lucht of andere openbare belangen van essentiële aard, een afwijking van het beschermingsregime kan worden toegestaan. Daarvoor dient aan twee voorwaarden te zijn voldaan. Ten eerste moet zijn aangetoond dat er voor de voorgenomen activiteit geen andere bevredigende oplossing mogelijk is en ten tweede dat geen afbreuk mag worden gedaan aan de gunstige instandhouding van de beschermde soorten. De afwijkingsmogelijkheid waar de Habitatrictlijn in voorziet, vertoont veel gelijkenis met deze voorwaarden van de Conventie. Ook de Habitatrictlijn bepaalt dat moet zijn aangetoond dat een andere bevredigende oplossing niet mogelijk is en dat er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven om de soorten (Bijlage IV soorten) in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Een afwijking van de Habitatrictlijn is bovendien alleen gerechtvaardigd als één van de belangen genoemd in art. 16 van de Habitatrictlijn in het geding is. Hiervan is ondermeer sprake in geval van een dwingende reden van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale en economische aard.

Het afwegingskader van de Habitatrictlijn is nagenoeg letterlijk overgenomen in het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet, dat uitsluitend op de

Bijlage IV soorten van de Habitatrichtlijn van toepassing is. Uit de jurisprudentie blijkt dat hieraan de conclusie kan worden verbonden dat het afwegingskader van de Habitatrichtlijn correct in de nationale rechtstregels is omgezet.

De vraag of het afwegingskader van de Conventie van Bern correct in de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet is omgezet, is tot op heden in de jurisprudentie onbeantwoord gebleven. Er kan getwijfeld worden aan een correcte omzetting omdat de Conventie de belangen van sociale en economische aard niet expliciet noemt als belangen die een afwijking rechtvaardigen, terwijl de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet dat wel doen. Wij houden het er op dat er niettemin sprake is van een correcte omzetting.

Conclusie

Alle in het plangebied aangetroffen soorten komen voor in Bijlage III en niet in Bijlage II van de Conventie van Bern. Geen enkele komt voor in Bijlage II van de Habitatrichtlijn en alleen de Kleine groene kikker is genoemd in Bijlage IV. Dat alles betekent dat op grond van de Europese teksten geen soorten voorkomen waarvan de bescherming van het leefgebied gewaarborgd moet zijn hetzij door het treffen van wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen hetzij door het aanwijzen van hun leefgebied als speciale beschermingszone.

Alle in het plangebied voorkomende soorten genieten wel de bescherming van de Natuurbeschermingswet en dat houdt in dat het verboden is om zonder noodzaak hun voortplanting- en rustplaats te verstoren, te beschadigen of te vernielen. De Kleine groene kikker is de enige van de aangetroffen soorten die naast de bescherming van de Natuurbeschermingswet ook de bescherming van de Habitatrichtlijn (Bijlage IV soort) geniet. Het is ook de enige soort (van de aangetroffen soorten) die als kwetsbare soort op de Rode Lijst voorkomt.

Dit alles maakt het relevant om te bezien of de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn correct in de Natuurbeschermingswet zijn omgezet, wat in hoofdstuk 7 expliciet aan de orde komt. De mogelijkheid die de Habitatrichtlijn kent om ten behoeve van de in de richtlijn genoemde belangen af te wijken van de verbodsbepaling is voor de Bijlage IV soorten letterlijk in het Besluit ontheffingen en vrijstellingen overgenomen. Dit betekent dat de afwijkingsmogelijkheid van de Habitatrichtlijn correct is geïmplementeerd, zodat de vraag, of voor het bedrijventerrein een ontheffing kan worden verleend, uitsluitend getoetst dient te worden aan de bepalingen van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen. Op de vraag of de afwijkingsmogelijkheid van de Conventie van Bern juist is omgezet, gaan wij niet nader in maar we houden het er op dat dit wel het geval is.

6 De omzetting van de verbodsbepaling van de Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet

Omdat de voortplanting- en rustplaats van de Kleine groene kikker bescherming geniet op grond van de Habitatrichtlijn is het relevant te onderzoeken of de verbodsbepaling van de Habitatrichtlijn correct in de Natuurbeschermingswet is omgezet. De vraag is of de Natuurbeschermingswet aan de Kleine groene kikker dezelfde bescherming biedt als de bescherming waarop deze soort op grond van de Habitatrichtlijn recht heeft. Dat blijkt niet het geval. Het is duidelijk dat de verbodsbepaling van de Natuurbeschermingswet aanzienlijk afwijkt van de Habitatrichtlijn. In de Natuurbeschermingswet is namelijk bepaald dat het verboden is zonder noodzaak de rust- en voortplantingsplaats te verstoren, te beschadigen of te vernielen. Deze beperking die in de woorden 'zonder noodzaak' besloten ligt, kent de Habitatrichtlijn niet zodat de verbodsbepaling van de Habitatrichtlijn niet correct in het Nederlands recht is omgezet. In een dergelijke situatie dient gelet op de jurisprudentie van het Europees Hof gekeken te worden of de betreffende verbodsbepaling richtlijnconform geïnterpreteerd kan worden. Zo dat het geval is moet de betreffende bepaling van nationaal recht zo worden uitgelegd dat deze strookt met het Europees recht. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft inmiddels uitgemaakt dat⁵ de verbodsbepaling van art. 24 lid 3 Natuurbeschermingswet de ruimte voor een richtlijnconforme interpretatie toelaat door de bepaling zo uit te leggen dat aan de woorden 'zonder noodzaak' geen betekenis wordt toegekend.

Conclusie

De verbodsbepaling van Natuurbeschermingswet staat voor de Bijlage IV soorten op gespannen voet met de Habitatrichtlijn en kan niet worden gezien als een correcte implementatie van de richtlijn. De betreffende verbodsbepaling laat echter wel de ruimte om richtlijnconform te worden uitgelegd waardoor de strijdigheid tussen de bepaling van de Natuurbeschermingswet en deze van de Habitatrichtlijn wordt geheeld. Een richtlijnconforme interpretatie van de betreffende verbodsbepaling houdt in dat aan de woorden 'zonder noodzaak' geen betekenis wordt toegekend.

⁵ Afdeling bestuursrechtspraak, 27 april 2000; nr. 199991039/1

7 De realisatie van het bedrijventerrein in relatie tot de Natuurbeschermingswet

7.1 Verbodsbepaling

De realisatie van het bedrijventerrein heeft duidelijk de beschadiging en de vernieling tot gevolg van de voortplanting- en rustplaats van de in het gebied voorkomende amfibieën. Wanneer hier geen noodzaak voor is, betekent dit een inbreuk op de verbodsbepaling van art. 24 lid 3 van de Natuurbeschermingswet en kan het betreffende bedrijventerrein alleen worden gerealiseerd als een ontheffing ex. art. 25 Natuurbeschermingswet is verleend. Op de vraag of er wel of geen sprake is van noodzaak wordt niet nader ingegaan omdat deze vraag niet relevant is vanwege het aanwezig zijn binnen het plangebied van een Bijlage IV (Habitatrichtlijn) soort, namelijk de Kleine groene kikker. Voor deze soort geldt namelijk dat aan de woorden 'zonder noodzaak' geen betekenis mag worden toegekend. Uit dit alles volgt dat de effecten van de realisatie van het bedrijventerrein een inbreuk betekenen op het beschermingsregime dat de Kleine groene kikker geniet. Dit heeft tot gevolg dat het bedrijventerrein alleen gerealiseerd kan worden indien een vrijstelling ex. art. 25 Natuurbeschermingswet is verleend.

7.2 Ontheffingsmogelijkheid

De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Dit dient plaats te vinden op grond van het afwegingskader van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet omdat de Kleine groene kikker een Bijlage IV soort betreft. Dit betekent dat slechts ontheffing kan worden verleend indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien daarmee geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populatie van de betrokken soort, namelijk de Kleine groene kikker in zijn natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Bovendien moet het bedrijventerrein een dwingende reden van groot openbaar belang zijn. In het volgende hoofdstuk worden deze criteria verder in beschouwing genomen waarmee een aantal bouwstenen worden aangereikt om de ontheffingsaanvraag te onderbouwen.

Hoewel de aanvraag uitsluitend getoetst dient te worden aan het afwegingskader van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet betekent dit niet dat de Habitatrichtlijn geen betekenis meer zou hebben. In het afwegingskader van het betreffende Besluit wordt namelijk een aantal begrippen gebruikt die alleen in de richtlijn en niet in het Besluit zijn gedefinieerd. In een dergelijke situatie is het niet toegestaan om door interpretatie een eigen betekenis aan deze begrippen toe te kennen. Voor de vraag wat de begrippen betekenen en hoe ze uitgelegd moeten worden, dient aansluiting te worden gezocht bij de tekst van de Habitatrichtlijn. De

Habitatrichtlijn is dus nog steeds noodzakelijk voor de vraag hoe de sleutelbegrippen van het Besluit moeten worden uitgelegd. In Bijlage 2 is de letterlijke tekst van art. 2 van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen opgenomen.

Conclusie

Het betreffende bedrijventerrein kan slechts worden gerealiseerd indien hiervoor een ontheffing ex. art. 25 Natuurbeschermingswet is verleend. Omdat de Kleine groene kikker bescherming geniet als Bijlage IV soort bij de Habitatrichtlijn, dient de ontheffingsaanvraag te worden getoetst aan het afwegingskader van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet.

8 Ontheffingsmogelijkheid

8.1 Criterium groot openbaar belang

De noodzaak van de aanleg van het betreffende terrein moet met accurate en actuele gegevens overtuigend worden aangetoond. In een aantal beleidsnota's, waaronder het Provinciaal Omgevingsplan (POP Drenthe) wordt de noodzaak van het bedrijventerrein erkend.

Ook bij de totstandkoming van het bestemmingsplan is de noodzaak van een bedrijventerrein gebleken.

Dat alles laat echter onverlet dat bij het beoordelen van een ontheffingsaanvraag goed gekeken wordt of de overwegingen, die golden ten tijde van de totstandkoming van het Provinciaal Omgevingsplan Drenthe en het bestemmingsplan, nog steeds actueel zijn.

De noodzaak moet namelijk worden beoordeeld op grond van de huidige actuele situatie.

Een uitvoerig advies hierover wordt niet gegeven omdat sociaal-economische analyses op dat niveau niet door Alterra worden uitgevoerd.

8.2 Criterium andere bevredigende oplossing

Het onderzoek naar andere bevredigende oplossingen houdt niet alleen in dat onderzocht wordt of er alternatieve locaties zijn die minder schadelijk zijn voor de beschermde soorten.

Er dient ook gekeken te worden of aan de behoefte aan een bedrijventerrein op een andere wijze kan worden tegemoet gekomen. De jurisprudentie naar aanleiding van de ontheffingsaanvraag voor het grensoverschrijdende bedrijventerrein Heerlen-Aken geeft een aantal concrete voorbeelden waar aan gedacht moet worden. Zo moet onder meer gekeken worden naar de mogelijkheid om bedrijven te verspreiden over leegstaande panden in het centrum van Heerlen of bedrijven vestigen op te revitaliseren bedrijventerreinen of op een andere wijze, bijvoorbeeld door het creëren van banen in andere sectoren (bijvoorbeeld zorg en onderwijs) of door middel van een combinatie van deze maatregelen.

Een onderzoek naar andere bevredigende oplossingen kan evenmin worden gelijk gesteld met een locatiestudie die naar aanleiding van de totstandkoming van een bestemmingsplan wordt uitgevoerd. Een onderzoek naar andere bevredigende oplossingen dient namelijk plaats te vinden vanuit het doel van de Natuurbeschermingswet en dat is de bescherming van de dieren en planten die genoemd zijn in het Besluit beschermde inheemse diersoorten. Een locatiestudie in het kader van het bestemmingsplan richt zich op de locaties die vanuit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening geschikt zijn. Een onderzoek in het kader van de

Natuurbeschermingswet is een onderzoek naar de meest geschikte locatie gezien vanuit het oogpunt van de bescherming van de aangetroffen soorten.

Ten tijde van het onderzoek was onvoldoende informatie aanwezig over het actuele vóórkomen van de soorten buiten de planlocatie. Daardoor is het niet mogelijk om de alternatieven onderling te wegen waardoor het niet mogelijk is om aan te geven of aan dit criterium is voldaan. Daarom wordt geadviseerd om alsnog in een geschikte periode een inventarisatie uit te voeren. Wel is geconstateerd dat het zeer aannemelijk is dat de aangetroffen soorten ook buiten het plangebied voorkomen.

8.3 Criterium gunstige staat van instandhouding

Voor een interpretatie van dit criterium zoeken we aansluiting bij de definitie die in artikel 1, onder i. van de Habitatrictlijn is gegeven. Deze bepaling geeft een definitie van het begrip 'gunstige instandhouding'. Art. 1 onder i Habitatrictlijn luidt als volgt:

De staat van instandhouding wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op langere termijn zal blijven, en
- het natuurlijk verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Tijdens het veldbezoek is vastgesteld dat het terrein al voor een deel op de schop is genomen. Er zijn sloten gedempt en er is een begin gemaakt met de aanleg van wegen. Grote delen van het gebied zijn vergraven, transportwegen zijn aangelegd en nieuwe watergangen gemaakt. Deze werkzaamheden hebben een aanzienlijke negatieve invloed op de vóórkomende soorten.

Het hele plangebied inrichten volgens de bestaande plannen als bedrijventerrein heeft tot gevolg dat het plangebied als leefgebied en als voortplantingsplaats volledig verloren gaat.

De vraag is wat dat op Europees, landelijk en regionaal schaalniveau van de soorten betekent.

Uit de beschikbare verspreidingsgegevens blijkt dat de vóórkomende soorten ruim verspreid zijn op zowel nationale (Bergmans & Zuiderwijk 1986) als op Europese schaal (Gasc et al. 1997) zodat het verloren gaan van het plangebied geen afbreuk doet aan het voortbestaan van deze soorten op landelijk en op Europees schaalniveau.

Over de verspreiding op regionale schaal is weinig bekend maar de inschatting is dat de gevolgen voor de soorten niet van dien aard zijn dat ze de realisering van het

bedrijventerrein in de weg staan. Rondom het plangebied liggen namelijk terreinen die ook voldoen als leefgebied voor de betreffende soorten en daardoor is het zeer waarschijnlijk dat de soorten ook in de omgeving van het plangebied vóórkomen. Een risico op uitsterven is er daarom niet. Zoals uit Bijlage 1 blijkt hebben amfibieën een groot gebied nodig als leefgebied. De plek waar ze 's zomers verblijven kan gemakkelijk enkele kilometers verwijderd zijn van de plek waar ze overwinteren. Het voortbestaan van een regionale populatie hangt sterk af van het feit of het netwerk van leefgebieden intact is en er tussen de gebieden geen onoverkomenlijke barrières aanwezig zijn. De mate waarin de ruimtelijke samenhang tussen de leefgebieden is gegarandeerd, is op dit moment wegens het ontbreken van actuele gegevens niet te beoordelen.

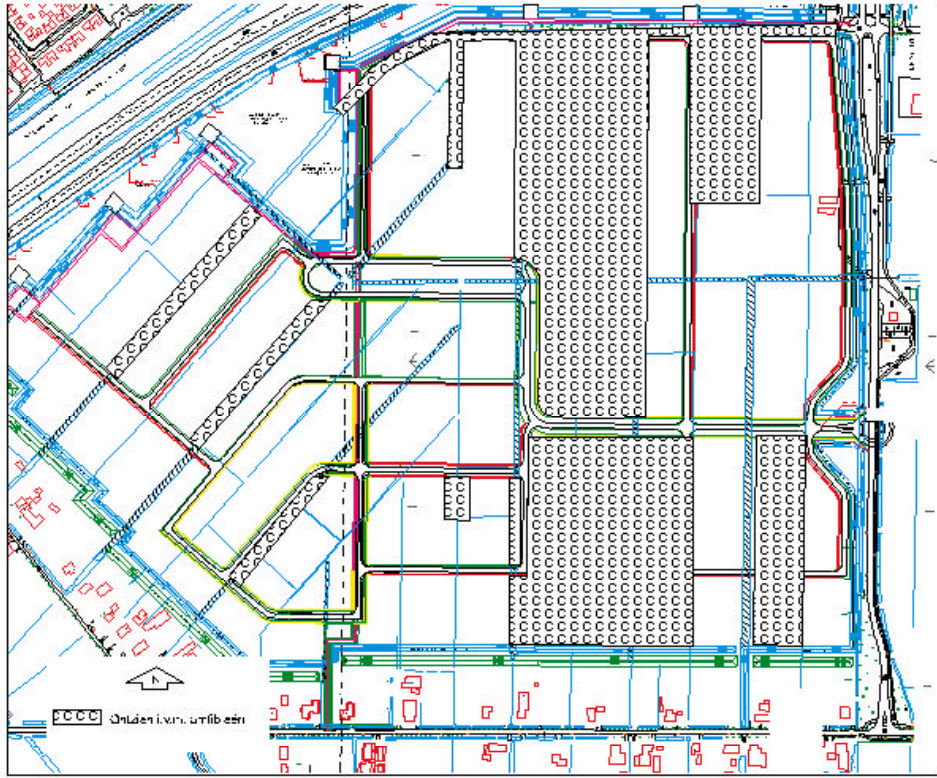
Met het plangebied gaat niettemin een belangrijke schakel uit het regionale populatienetwerk verloren. Dit geldt voor alle soorten maar zeker voor de Kleine groene kikker is dit een belangrijke constatering. Deze soort staat, in tegenstelling tot de andere als een kwetsbare diersoort op de Rode Lijst zodat bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen mitigerende en compenserende maatregelen moeten worden getroffen om deze soort zo veel mogelijk te ontzien.

Mitigerende maatregelen houden in dat de effecten worden geneutraliseerd. Indien blijkt dat mitigerende maatregelen niet voldoende effectief zijn, zijn compenserende maatregelen noodzakelijk. Indien tussen en rondom de bedrijfsgebouwen op geschikte plekken (b.v. zonnig gelegen) wateren en begroeiingen worden aangelegd en onderhouden, dan kunnen zich daar opnieuw leefgebieden voor de Kleine groene kikker maar ook voor de andere soorten ontwikkelen. De vorm, diepte en ligging van de wateren, de wegbermen, de tuinen en de plantsoenen rond de gebouwen en parkeerterreinen bieden daartoe perspectieven. Deze vorm van 'stedelijke natuurbouw' wordt al op diverse plaatsen in het land toegepast, maar zal voor het plangebied verder moeten worden uitgewerkt en dient zich in het bijzonder te richten op de Kleine groene kikker en de andere vóórkomende amfibieën.

Conclusie

Een ontheffing kan pas worden verleend als aan drie criteria wordt voldaan. Voor de eerste twee worden alleen de kaders aangeven. Wat het derde criterium betreft en met name de vraag of de realisatie van het bedrijventerrein afbreuk doet aan het streven om de vóórkomende soorten in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan hetvolgende. Alle soorten zijn op landelijke schaal en op Europese schaal voldoende ruim verspreid zodat de verdwijning van hun voortplantingsplaats binnen het plangebied van Buitenvaart 1 op deze schaalniveaus nauwelijks van betekenis is.

Op regionaal schaalniveau ligt dat duidelijk anders want er gaat een schakel in het regionale populatienetwerk verloren. Voor een kwetsbare soort als de Kleine groene kikker betekent dit dat mitigerende maatregelen moeten worden getroffen en zo deze niet afdoende zijn om de nadelige effecten te neutraliseren, dienen compenserende maatregelen te worden getroffen om de soort op regionaal niveau in stand te houden. Alleen door het treffen van deze maatregelen kan worden voldaan aan het criterium dat geen afbreuk mag worden gedaan aan het streven om de soort in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

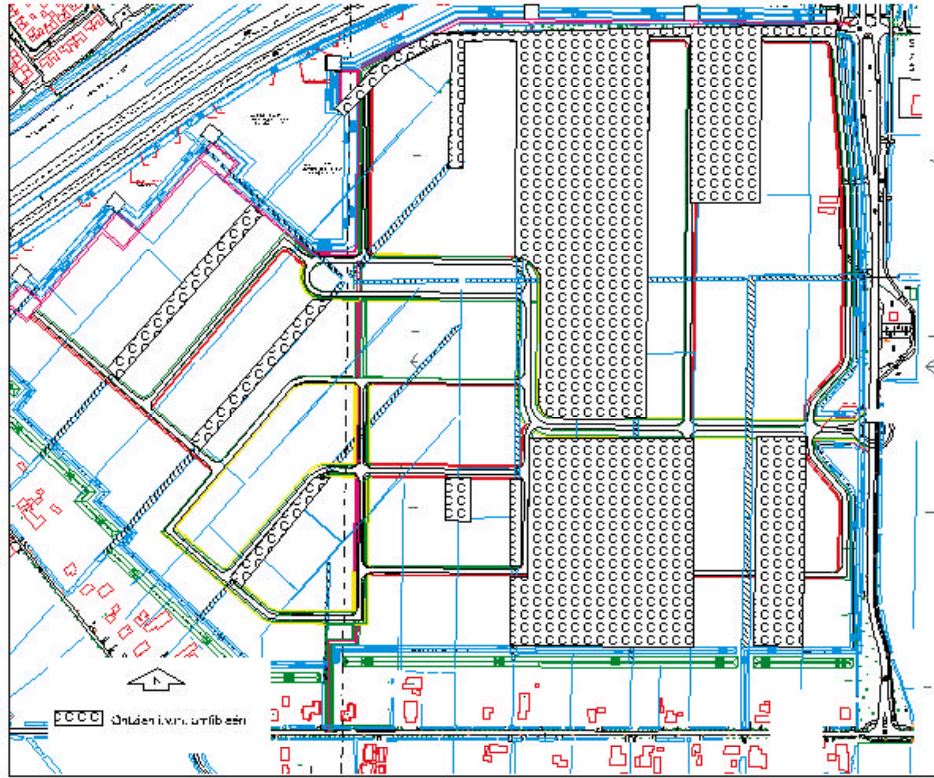

9 Winterverblijfplaatsen amfibieën

Bij het overleg over de afronding van dit rapport gaf de gemeente te kennen dat informatie over de actuele winterverblijfplaatsen van amfibieën nuttig is voor de planning van de verdere werkzaamheden. Daartoe is een terreinbezoek gebracht door de terreinopzichter en de herpetoloog van Alterra. Zij hebben een schetskaart gemaakt waarop aangegeven zijn de terreingedeelten waar mogelijk amfibieën overwinteren. (zie figuur 1). Het bleek daarbij niet mogelijk om deze gedeelten exact te omgrenzen. Van de volgende terreingedeelten is het aannemelijk dat er amfibieën overwinteren.

- Watergangen met stilstaand water en met oever- en watervegetatie;
- Hoge groundbulten (2 meter) van zand en veen;
- Begroeiingen met hoge, meerjarige kruiden en grassen;
- Tussen wortels en in holtes van grote bomen;
- Combinaties van groundbulten en hoge begroeiing;
- Pad met bomen en bijbehorende bermen aan de noordzijde;
- Struwelen op perceelsgrenzen en onder bomenrijen.

Amfibieën overwinteren ongeveer in de periode oktober-maart in het water of op het land. In het (stilstaande) water verblijven zij in de modder op plaatsen met planten of plantenmateriaal. Deze plaatsen zijn zo diep dat de dieren daar niet bevriezen. Vaak overwinteren amfibieën met een aantal individuen bij elkaar. Op het land verbergen zij zich in allerlei min of meer vorstvrije holen en spleten, meestal in de grond. Vaak worden daarvoor zoogdierholen gebruikt, maar zij kunnen zichzelf ook goed ingraven. Ook tussen boomwortels, soms (laag) in bomen, onder struiken en onder grof vuilnis kunnen zij een overwinteringsplek vinden. Met toenemende vorst graven zij zich dieper in. Zij kiezen daarom plaatsen uit waar zij zichzelf goed kunnen ingraven; verdichte grond is niet geschikt. De vele groundbulten die nu in het terrein liggen bieden ideale mogelijkheden tot overwintering.

10 Eindconclusie

De opdracht was om te onderzoeken of het rapport van de WARD kan worden bevestigd en om inzicht te geven in wat de consequenties zijn van de vóórkomende soorten voor de realisering van het bedrijventerrein. Verder is gevraagd een inschatting te maken of er voor de realisering van het bedrijventerrein, ondanks het vóórkomen van beschermde soorten, niettemin toch toestemming kan worden verleend.

Op grond van de kenmerken van het gebied en de omliggende gebieden kan worden geconcludeerd dat de soorten die de WARD heeft waargenomen daadwerkelijk in het gebied vóórkomen. Het gebied geldt als verblijfs- en voortplantingsplaats voor alle aangetroffen soorten. Al deze soorten genieten op grond van het Besluit beschermde inheemse diersoorten de bescherming van de Natuurbeschermingswet, wat betekent dat hun rust- en voortplantingsplaats niet zonder noodzaak mag worden verstoord, beschadigd of vernield. Deze bescherming is in lijn met de bescherming die deze soorten genieten op grond van de Conventie van Bern. In de systematiek van deze Conventie zijn alle aangetroffen soorten Bijlage III soorten.

Van alle aangetroffen soorten wordt alleen de Kleine groene kikker genoemd in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Het is ook de enige soort die in de Rode Lijst voorkomt. Het feit dat deze soort de bescherming geniet van de Habitatrichtlijn heeft gevolgen voor de wijze waarop de verbodsbepaling van de Natuurbeschermingswet moet worden geïnterpreteerd. Het betekent dat aan de woorden 'zonder noodzaak' geen betekenis mag worden toegekend. Het betekent tevens dat het bedrijventerrein alleen kan worden gerealiseerd indien een ontheffing ex. art. 25 Natuurbeschermingswet is verleend. Omdat de Kleine groene kikker is genoemd in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn is voor deze soort bij de beoordeling of de ontheffing wel of niet kan worden verleend het afwegingskader van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet van toepassing. Dit afwegingskader is nagenoeg letterlijk een copie van het afwegingskader van de Habitatrichtlijn.

Een ontheffing kan slechts worden verleend als er sprake is van groot openbaar belang en indien geen andere bevredigende oplossing mogelijk is en indien geen afbreuk wordt gedaan aan het streven om de populatie van de Kleine groene kikker in zijn natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. De eerste twee voorwaarden worden in dit rapport niet uitputtend behandeld. Wat de derde voorwaarde betreft is duidelijk dat met het plangebied een deel van zijn leefgebied en een voortplantingsplaats op regionale schaal verloren gaat.

Het effect hiervan is niet zodanig dat daarmee de soort in zijn voortbestaan wordt bedreigd. Door het verdwijnen van een deel van zijn leefgebied wordt wel afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding zodat alleen door het treffen van mitigerende, en zo deze niet afdoende zijn, door compenserende maatregelen aan dit criterium kan worden voldaan. In technische zin is dat realiseerbaar. Bovendien is de

Kleine groene kikker een kwetsbare soort aan welk feit bij het maken van ruimtelijke plannen niet kan worden voorbij gegaan. Mits het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen kan het best aan de kwetsbare status worden tegemoet gekomen en vormt het vóórkomen van de Kleine groene kikker geen belemmering voor de realisatie van het bedrijventerrein.

Literatuur

Bergmans, W. & A. Zuiderwijk, 1986: Atlas van de Nederlandse amfibieën en reptielen en hun bedreiging; Vijfde Herpetogeografisch Verslag. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud; Uitgave nr. 39. 177 p.

Gasc, J.P., A. Cabela, J. Crnobrnja-Isailovic, etc. (eds.), 1997. Atlas of amphibians and reptiles in Europe. Societas Europaea Herpetologica & Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris. 496 p.

Hom, C.C., P.H.C. Lina, G.van Ommering, R.C.M. Creemers & H.J.R. Lenders, 1996. Bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. Rapport nr. 25, IKC Natuurbeheer, Wageningen. 43 p.

Sparreboom, M. (red.), 1981. De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg. Balkema, Rotterdam. 284 p.

Stumpel, A.H.P. & H. Siepel, 1993. Naar meetnetten voor reptielen en amfibieën. Rapport 033, *Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek*, Wageningen. 116 p.

Stumpel, A.H.P. & B. Wezeman, 2000. Poelen en amfibieën/Ponds and amphibians. CD-ROM. *Alterra*, Wageningen en *KipCDi-producties*, Westerbork.

Dorp, D. van & A. Donker, 2001. Amfibieëninventarisatie Buitenvaart Hoogeveen. Rapport Werkgroep Amfibieën en Reptielen Drenthe, Frederiksoord. 7 p.

Bijlage 1 Ecologie van amfibieën

In Nederland komen drie vormen van de groene kikker voor: de Kleine groene kikker of Poelkikker (*Rana lessonae*), de Middelste groene kikker (*Rana kl. esculenta*) en de Grote groene kikker (*Rana ridibunda*). De Kleine en Grote groene kikker zijn soorten, de Middelste is een bastaard. De bastaardering bij de groene kikkers is ingewikkeld en nog niet geheel opgehelderd. Er treedt polyploidie op (een groter dan normaal aantal chromosomen) en van bepaalde kruisingsvormen sterven de larven vóór de metamorfose. Het onderscheid tussen de drie vormen is goed mogelijk, maar vereist specialistische kennis. De drie vormen verschillen in hun ecologie en habitatkeuze. Het groene kikker complex wordt wetenschappelijk aangeduid met de naam *Rana synkl. esculenta*.

Amfibieën hebben een leefgebied dat bestaat uit de plekken waar ze zich voortplanten (in Nederland altijd in het water), waar ze de zomer doorbrengen en waar ze overwinteren. Deze plekken zijn vaak ruimtelijk van elkaar gescheiden en amfibieën kunnen deze plekken op eigen kracht bereiken. Daarbij worden soms grote afstanden (tot enkele kilometers) afgelegd in tussenliggende gebieden. Deze gebieden mogen daarom geen barrières hebben, die deze trek verhindert. Barrières kunnen worden gevormd door bijvoorbeeld druk bereden wegen, brede watergangen zonder oever- en watervegetatie, woonwijken, grote bedrijfsgebouwen. Vaak komt op een voortplantingsplaats in het cultuurland een kleine populatie dieren voor, die uitwisseling heeft met een of meer andere voortplantingsplaatsen. Het voortbestaan van de totale regionale populatie hangt vaak af van het intact zijn van een dergelijk netwerk van leefgebieden.

Algemene informatie over de biologie van amfibieën is te vinden in Bergmans & Zuiderwijk, 1986; Sparreboom, 1981; Stumpel & Siepel, 1993; Stumpel & Wezeman, 2000.

Bijlage 2 Art. 2 van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet

Art. 2 van het Besluit ontheffingen en vrijstellingen Natuurbeschermingswet luidt als volgt:

Ten aanzien van niet gekweekte dieren of planten behorende tot beschermde soorten, die zijn genoemd in bijlage IV bij de richtlijn (bedoeld is richtlijn nr. 92/43 van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna) kan slechts ontheffing of vrijstelling van de verbodsbepalingen, genoemd in de artikelen 23, eerste lid en 24 van de wet, (bedoeld is de Natuurbeschermingswet) worden verleend, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien daarmee geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan:

- a. in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- b. ter voorkoming van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en ander vormen van eigendom;
- c. in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid, of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- d. ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van deze soorten, alsmede voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten of
- e. ten einde het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt aantal exemplaren van een soort te vangen, te plukken of in bezit te hebben.

